

Tomaszewski, Eugeniusz

Historia nauki dla przyszłości nauki : refleksje z międzynarodowej konferencji w Smolenicach

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 34/4, 1015-1022

1989

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

1. PRZEMIANY W POJMOWANIU CEŁÓW WSPÓŁCZESNEJ HISTORII NAUKI

W świetle omawianej konferencji zarysowuje się równoważne pojmowanie co najmniej czterech celów współczesnej historii nauki. Skupiają się one wokół:

1) Pośredniego udziału w pogłębianiu i przyspieszaniu przemian wewnętrznych w systemie nauki. (Zarówno poszczególnych dyscyplin naukowych, jak i nauki pojmowanej jako swoista całość).

2) Rozpoznawania szeroko pojętych uwarunkowań społecznych rozwoju nauki. (Nie tylko prostych zależności dynamiki rozwoju nauki od materialnych i szeroko pojmowanych pozamaterialnych warunków uprawiania nauki, lecz również ich wpływu na strukturę poznawczą samej nauki i kierunki jej przemian).

3) Poznania i pośredniego wpływania na wzrost społecznej roli nauki zarówno w rozwoju cywilizacyjnym, jak i kulturowym ludzkości. (Szczególnego podkreślenia wymaga wpływ na kształtowanie kultury naukowej zarówno w środowisku naukowym, jak i w całym społeczeństwie).

4) Uczestnictwa w kształtowaniu przesłanek dla racjonalnej polityki naukowej.

W takim ujęciu celów historii nauki rosnącego znaczenia nabierają trzy ostatnie z wyżej wymienionych punktów, które do niedawna były niedoceniane lub pojmowane zbyt powierzchownie. Zasadniczy wzrost znaczenia związanych z tymi właśnie celami kierunków badań widoczny jest też w problematyce XVII i XVIII Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki². Należy jednak silnie podkreślić, że cele te mogą być osiągalne pod warunkiem wyjścia na znacznie większą skalę poza przyczynkarskie i opisowe formy uprawiania związanych z nimi kierunków badań na polu historii nauki.

Pod względem formalnym można ponadto wyróżnić poznawcze i praktyczne cele historii nauki. Są one jednak — tak jak i w przypadku innych dyscyplin naukowych — ściśle ze sobą powiązane, a podział ten ma w dużym stopniu umowny charakter. W istocie bowiem w obu przypadkach wysuwa się na czoło służebna rola historii nauki wobec innych dyscyplin naukowych; zwłaszcza tych, które składają się na zespół dyscyplin naukoznawczych. Służebna rola historii nauki nie jest zresztą dziś czymś wyjątkowym w funkcjonowaniu wewnętrznego systemu współczesnej nauki. Raczej przeciwnie. Mieści się ona w prawidłowościach jej rozwoju. Pogłębiające się bowiem procesy integracyjne nauki sprawiają, że w coraz większym stopniu poszczególne dyscypliny naukowe spełniają słu-

---

W czasie konferencji — poza zasadniczym programem naukowym — omawiano także sprawy związane ze zbliżającym się XVIII Międzynarodowym Kongresem Historii Nauki oraz niezbędności znacznego ożywienia zróżnicowanych form współpracy historyków nauki z europejskich krajów socjalistycznych. M.in. uznano za potrzebne systematyczne organizowanie co 2 lata ogólnych konferencji naukowych, skupiających — podobnie jak konferencja smolenicka — uczestników ze wszystkich zainteresowanych krajów socjalistycznych Europy. Prof. Alfred Wiślicki zgłosił propozycję, aby następna tego typu konferencja odbyła się w 1991 r. w Polsce.

² XVIIth International Congress of History of Science. University of California, Berkeley. 31 July — 8 August 1985. Acts. Vol. 1-2. Office for History of Science and Technology. University of California. Berkeley 1985.

XVIIIth International Congress of History of Science. 1st-9th August 1989. General Theme: *Science and Political Order*. Wissenschaft und Staat. Hamburg 1989 München, 54 s.

żebną rolę wobec innych, zwłaszcza zespołowych dyscyplin naukowych. W ten sposób przyczyniają się wzajemnie do pogłębiania i przyspieszania wewnętrznego rozwoju nauki³.

2. PRZEMIANY W OKREŚLANIU ZADAŃ HISTORII NAUKI

Aby tak ujęte cele można było osiągać, konieczna jest — z punktu widzenia dorobku konferencji — szybsza ewolucja w wytyczaniu kierunków badawczych i programów badawczych historii nauki. Niezbędne jest zwłaszcza podejmowanie na znacznie większą skalę problemowo ujętych tematów badawczych (również syntez). A więc przechodzenie w większym stopniu od historii nauki traktowanej przyczynkarsko, kronikarsko czy opisowo do historii nauki wyjaśniającej; a także poszukującej prawidliwości i praw w przemianach nauki oraz uczestniczącej — wraz z innymi dyscyplinami naukoznawczymi — w kształtowaniu teoretycznych uogólnień⁴.

Odbiciem tych tendencji była olbrzymia większość referatów przedstawionych na konferencji, które — na życzenie organizatorów — skupiały się wokół czterech grup problemowych:

- 1) Stan i problemy badań rozwoju nauki i techniki w XX stuleciu.
- 2) Rozwój nauk jako procesu poznawczego.
- 3) Nauka jako część rozwoju kultury.
- 4) Zmiany w instytucjonalnych placówkach nauki.

Same tytuły referatów lub sposób ujęcia treści referatów, noszących nawet tradycyjnie sformułowane tytuły, wskazują na skalę dokonujących się przemian w pojmowaniu zadań badawczych współczesnej historii nauki.

Szczególną uwagę zwracają daleko idące zmiany w podejściu do tematów czwartej z wyżej wymienionych grup, dotyczącej organizacji nauki⁵. Widoczne było niemal całkowite odejście od tradycyjnej formy opisowego podejścia, do problemowo ujętych, pogłębionych studiów, w których dominowało przyczynowo-skutkowe traktowanie szeroko pojętych uwarunkowań przemian w systemie organizacyjnym nauki. Podstawowym problemem badawczym dla prac związanych z tą grupą tematyczną staje się bowiem określenie zgodności współczesnych celów i zadań nauki oraz jej metod badawczych z aktualnym stanem organizacji nauki (w tym też polityki naukowej). W takim bowiem ujęciu system organizacyjny nauki urasta do roli jednego z czynników, który ma ważny wpływ nie tylko na kształtowanie efektywności samych procesów badawczych, lecz także na kształtowanie struktury poznawczej nauki.

Z punktu widzenia dorobku konferencji szczególnie ożywienia oczekują następujące kierunki badawcze:

---

³ E. Tomaszewski: *Kierunki rozwoju i problemy badawcze nauk społecznych w Polsce w latach 1991-1995*. [W:] *U progu trzeciego tysiąclecia*. Warszawa 1990 t. 2 s. 1-38 w druku.

⁴ E. Florescano: *Od historii — pomnika władzy, do historii wyjaśniającej*. [W:] *Po co nam historia*. Przełożyła M. Mróz. Warszawa 1985 s. 71-95; Andrzej Feliks Grabski: wypowiedź na III Kongresie Nauki Polskiej. „Nauka Polska” 1986 nr 5 s. 151-154.

⁵ Jaroslav Folta: *Institucionalizacia nauki v 20 veke*. Heinrich Lorenz: *Theoretische Überlegungen zum Problem Triebkräfte der Wissenschaftsentwicklung*. Helge Zott: *Briefwechsel als Medium der Kommunikation zwischen Wissenschaftlern* — auch im 20. Jh.

1) Relacje (a zwłaszcza punkty styczności) między nauką, techniką i praktyką (postępem cywilizacyjnym) ⁶.

2) Rozliczne relacje między nauką i techniką a pozostałymi dziedzinami kultury ⁷.

3) Relacje między przeszłością (zwłaszcza historią najnowszą) a współczesnością nauki. (Na uwagę zasługuje szczególnie wieloznaczna rola tradycji).

4) Udział historii nauki w zintegrowanych badaniach prognostycznych i prospektywnych.

5) Badanie społeczności naukowych i życia naukowego (wyjście na większą skalę poza tradycyjny krąg tematów związanych z dziejami poszczególnych instytucji naukowych i biografii uczonych) ⁸.

6) Głębsze badania uwarunkowań mechanizmów i skutków polityki naukowej (na miejsce tradycyjnych ujęć opisowych) ⁹.

7) Rozpoznawanie sprzeczności w procesie rozwoju nauki i sposoby ich przezwyciężania. Instrumenty i mechanizmy przyspieszania i hamowania rozwoju poszczególnych szkół naukowych, specjalności naukowych, dyscyplin naukowych i nauki pojmowanej jako swoista całość oraz systemów nauki w skali poszczególnych krajów. Szczególnie istotne znaczenie ma potrzeba częściowego odejścia od tradycyjnie dominujących badań nad jednostronnie traktowanymi osiągnięciami nauki w poszczególnych krajach lub poszczególnych instytucji (zwłaszcza bałamutnych niekiedy prac typu jubileuszowego) i podjęcia zaniedbanych badań nad czynnikami hamującymi rozwój nauki ¹⁰.

8) Nade wszystko zaś istnieje potrzeba nasilenia badań nad poszukiwaniem prawidłowości i praw związanych z przemianami nauki, aby na ich podstawie

⁶ Laslo Biro: *Zusammenhang zwischen Theorie und Experiment in der Geschichte der Relativitätstheorie*.

Kerel Müller: *Akademická a průmyslová organizace vědy v přeměnách sociální úlohy vědy ve 20. století*.

⁷ V. Byčvarov: *Nauka kak stosovnaja čast razvitija kul'tury*.

Johan Fabian: *Wissenschaft und Kultur in Vergangenheit und Gegenwart*.

Luboš Nový: *Obsuždenie o razvitii nauki i techniki kak sostavnoj časti kul'tury*.

Alfred Wiślicki: *Sposobstvujščaja razvitiju kul'tury rol' techniki*.

⁸ Wilhelm Girnus: *Internationale und nationale Faktoren bei der Gründung und Entwicklung der ETH Zürich*.

Wanda Grębecka: *Formirovanie sovremennoj obščestvennosti učennyh biologov v Pol'se v konce XIX i načale XX vekov*.

Johan Kant: *Das Kaiser-Wilhelm-Institut für Physik in Berlin. Studien seiner Entwicklung*.

⁹ Bohdan Jaczewski: *Formirovanie naučnoj politiki v Pol'se (1918-1939)*.

Eugeniusz Tomaszewski: *Ursachen und Folgen der Rückstende in der Modernisierung der institutionellen Struktur der Wissenschaft in Polen im 20. Jahrhundert*.

Laslo Tringli: *Neuere Methoden der Forschungsfinanzierung in Ungarn zwischen den zwei Weltkriegen*.

¹⁰ Jest interesujące, jak wiele uwagi zwracał na te zaniedbania Piotr L. Kapica, który — obok fizyki — bardzo wiele pisał również na temat naukowej organizacji badań naukowych. (*Opanowanie osiągnięć nauki i techniki*. Wystąpienie na Zebraniu Ogólnym Akademii Nauk ZSRR w 1965 r. [W:] *Eksperyment, teoria, praktyka*. Artykuły, wystąpienia. Warszawa 1987 s. 203).

i wespół z innymi dyscyplinami naukoznawczymi kształtować teorie nauki o nauce, które mogłyby służyć zarówno wewnętrznemu rozwojowi nauki, pożądanym przemianom jej form organizacyjnych i jej wartościom praktycznym. Istotną cechą obecnego stanu dyscyplin naukoznawczych jest bowiem przedłużający się brak dostatecznego rozwoju teorii naukowych¹¹.

3. PRZEMIANY W SPOSOBACH UPRAWIANIA HISTORII NAUKI

Sformułowane wyżej trendy przemian w pojmowaniu celów i w formułowaniu zadań historii nauki wymagają równocześnie daleko idących zmian w sposobach uprawiania historii nauki.

Na czoło wysuwa się problem integracji nauki i blisko z tym związany problem kształtowania na większą skalę kompleksowych programów badawczych i zespołowych form badań. Idzie przy tym o zasadniczą zmianę stosunku środowiska historyków nauki do problemu integracji nauki¹². Nazbyt często bowiem pojęcie integracji ogranicza się do wąsko pojmowanego styku historii dwu czy niekiedy nawet więcej specjalności lub dyscyplin naukowych. Tego typu badania interdyscyplinarne są niewątpliwie bardzo użyteczne i umożliwiają wysnuwanie prawidłowości w przemianach nauki, które mogą stanowić ważne tworzywo do kształtowania teorii naukoznawczych. Jednakże z punktu widzenia nasilających się obecnie przemian w pojmowaniu celów i zadań historii nauki oraz trendów metodologicznych współczesnej nauki, ten typ podejścia do problemu integracji nauki można by określić zaledwie jako jej wstępny etap. Zasiłgiwałby on na miano: małej integracji.

Większe znaczenie mają zintegrowane badania historii nauki z pozostałymi działami historii kultury¹³. Ranga tej problematyki na konferencji smolenickiej została podkreślona przez jej organizatorów w formie wyodrębnienia jej jako jednego z czterech wymienionych wyżej grup tematycznych obrad¹⁴. Ożywiona zaś i pełna kontrowersji dyskusja świadczyła nie tylko o doniosłości tej problematyki, lecz również o dokonujących się przewartościowaniach w podejściu do niej. W referatach, jak i w dyskusji, dało się bowiem zauważyć wyraźne odchodzenie od dominującego dotąd podejścia badawczego, w którym głównym przedmiotem dociekań historyków nauki był wkład nauki do pozostałych działów kultury i wzrost zainteresowania poszukiwaniem rozmaitych form oraz wielorako ukierunkowanego i przybierającego przeróżne formy sprzężenia zwrotnego między nauką a pozostałymi dziedzinami kultury (w tym również rolę poznawczą innych form twórczości niż naukowa)¹⁵.

¹¹ B. Suchodolski: *Stan i perspektywy rozwojowe naukoznawstwa, historii nauki i techniki*. W: *II Kongres Nauki Polskiej. Materiały i dokumenty*. T. 2. Cz. 1. Warszawa 1974 s. 474-491. Por. też: *Obrady Sekcji XVII — Nauk Historycznych, Nauk o Literaturze, Języku i Sztuce. Dyskusja i wnioski*. Tamże, s. 515-526.

W. Gasparski: *Stan i perspektywy naukoznawstwa w Polsce*. „Zagadnienia Naukoznawstwa” 1990 nr 4.

E. Tomaszewski: *Kierunki rozwoju nauk społecznych*. „Nauka Polska” 1985 nr 3 (wraz ze sprostowaniem w nr 5 z 1986 r.).

¹² *Kierunki rozwoju historii nauki i techniki w Polsce do roku 2000*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1986 nr 1.

¹³ L. Nový: dz. cyt.

¹⁴ *Nauka jako część rozwoju kultury*.

¹⁵ W. Gasparski: dz. cyt.

Jednakże — w świetle dorobku konferencji — największą uwagę należałoby obecnie przywiązywać do wyższego etapu integracji, który obejmuje ściślejsze współdziałanie historii nauki z pozostałymi dyscyplinami nauki, składającymi się na pojęcie naukoznawstwa. W tej formie integrowania badań należałoby poszukiwać najwięcej możliwości spełniania określonych wyżej celów i zadań współczesnej historii nauki. A nawet można powiedzieć, że bez wyjścia na ten wyższy szczebel integracji, szersze cele i zadania współczesnej historii nauki nie mają większych szans na zrealizowanie. Tylko bowiem bliskie współdziałanie owych dyscyplin naukowych może umożliwić przełamanie swego rodzaju zastoju w wewnętrznym rozwoju naukoznawstwa i jego części składowych. Istotą tego zastoju — jak już wyżej wspominałem — jest brak wystarczających postępów w kształtowaniu teorii naukowych tej zespołowej dyscypliny¹⁶.

Pożądane procesy integracyjne tego szczebla wymagają jednak pobudzania (m.in. przy pomocy instrumentów organizacyjnych). Może się to wyrażać w trzech formach:

1) Zespoleńcia badaczy z różnych dyscyplin naukoznawczych w jednej placówce naukowej lub zespole naukowym. Typowym przykładem wyboru tej drogi integrowania badań może być berlińska placówka naukowa, która nosi nazwę: Institut für Theorie, Geschichte und Organisation der Wissenschaft.

2) Kształtowania na większą skalę tak ujętych kompleksowych programów badawczych, które siłą rzeczy wiązałyby naukoznawców reprezentujących różne dyscypliny naukowe¹⁷. Współpraca w ramach tych programów nie powinna jednak polegać na formalnym li tylko powierzaniu określonych fragmentów programu poszczególnym badaczom, lecz na organizowaniu w ramach programu wielorakich form pracy zespołowej.

3) Rozwijanie na nieporównanie większą niż dotychczas skalę międzynarodowej współpracy we wszystkich znanych dziś formach organizacyjnych.

W toku obrad i w kularach konferencji szczególnie silnie podkreślano ten ostatni punkt. Wskazywano bowiem, że bez ściślejszej współpracy — zwłaszcza między historykami nauki małych i średnich krajów — nie jest możliwe uzyskiwanie dostatecznie szybko pożądanych rezultatów i dochodzenie do szerszych uogólnień, które mogłyby wpływać na kształtowanie przesłanek przydatnych do powstania teorii naukoznawczych¹⁸.

Z powyższym problemem wiąże się też po części potrzeba nasilenia przemian w pojmowaniu roli różnego typu placówek dokumentacyjnych, działających na polu historii nauki: muzealnych, archiwalnych czy bibliotecznych¹⁹. W referatach i dyskusji formułowano pogląd, że placówki te powinny w znacznie większym stopniu przejmować zadania związane z publikowaniem materiałów źródłowych, z pracami przyczynkarskimi i opisowymi oraz z popularyzacją historii nauki i techniki.

¹⁶ Elementy takiego podejścia można znaleźć w podjętym przez Komitet Naukoznawstwa PAN problemie badawczym: *Sterowanie postępem naukowo-technicznym. Stan obecny i kierunki działania*. Jest jednak przy tym symptomatyczne, że nie uwzględniono w nim badań historycznych, które mogłyby ukazać procesy przemian owego problemu, tym samym niepomierne wzbogacając tworzywo do szerszych uogólnień.

¹⁷ Por. też T. S. Kuhn: *Dwa bieguny. Tradycja i nowatorstwo w badaniach naukowych*. Przełożył i posłowiem opatrzył S. Amsterdamski. Warszawa 1985.

¹⁸ Karel Smejkal: *K muzejnej dokumentaciji nauki i techniki*. Soňa Štrbánová: *Issledovanie istorii nauki i techniki 20 veka v ČSR*.

¹⁹ Z Polski nie było ani jednego reprezentanta z tego typu placówek.

W niektórych europejskich krajach socjalistycznych wymaga to jednak innego określenia statutowych zadań placówek dokumentacyjnych i wprowadzenia innego systemu organizacji pracy, a także odpowiednich warunków materialnych ich działalności. Tego typu szersze zadania placówek dokumentacyjnych przyczyniłyby się do lepszego wykorzystania grupy najwyższej wykwalifikowanych wśród nich pracowników, a zarazem korzystnie wpływałyby na niezbędne dziś stałe podnoszenie ich zawodowych kwalifikacji. Przykładem dobrych rozwiązań w tej sferze mogą być placówki dokumentacyjne w NRD, Czechosłowacji czy na Węgrzech. Jest też znamienne, że tylko placówki dokumentacyjne z tych krajów były licznie reprezentowane na konferencji²⁰. Kraje te mogą być przykładem dobrej organizacji i bliskiego współdziałania placówek dokumentacyjnych z placówkami badawczymi.

Wskazywano też na niewystarczającą skalę nauczania historii nauki i techniki na wszystkich szczeblach edukacyjnych, a także na potrzebę modyfikowania zakresu treści i formy nauczania²¹.

Wreszcie — jakby na marginesie głównej tematyki obrad — warto zwrócić uwagę na dokonujące się i postulowane przemiany w metodach i technikach badawczych współczesnej historii nauki. Przede wszystkim widoczny jest niebywały do niedawna wzrost metod kwantytatywnych (w tym statystycznych) i to niekiedy na zupełnie zaskakujących polach badawczych oraz znaczny wzrost badań systemowych. Z drugiej strony zwracano też uwagę na niewystarczające zróżnicowanie formalne prac z historii nauki (zaniedbanie np. eseistyki naukowej).

Wśród postulatów warto też zwrócić uwagę na możliwość szerszego wykorzystywania w historii nauki metod ekstrapolacyjnych i modelowych oraz metod cybernetyki rozwoju. Ich wykorzystywaniu sprzyja rozwój informatyki i stopniowo wzrastające wyposażanie placówek naukowych (także w Polsce) w aparaturę komputerową. Jednakże wykorzystywanie tych możliwości technicznych jest na razie niewielkie, a jednym ze źródeł tych zachowań zdają się być konserwatywne postawy środowiska historyków nauki. Bez ich przewyżnienia zaś trudno będzie zwłaszcza o wyraźniejszy wzrost udziału historii nauki w badaniach prognostycznych i prospektywnych, co — jak już wyżej wspomniałem — było jednym z ważnych punktów zainteresowań uczestników konferencji. Wprowadzenie tych nowoczesnych metod badawczych do historii nauki jest też jednym z elementów, a może nawet zasadniczych warunków, zacieśniania integracyjnych powiązań historii nauki z innymi dyscyplinami naukoznawczymi. Zapewne problem ten wart jest osobnego sympozjum w gronie historyków nauki z Europy środkowo-wschodniej.

WNIOSKI

Z punktu widzenia podniesionych wyżej problemów związanych ze smolenicką konferencją nasuwają się następujące wnioski dla środowiska historyków nauki w Polsce:

1) Aby dotrzymać kroku przemianom, dokonującym się w celach, zadaniach i sposobach uprawiania historii nauki w innych europejskich krajach socjalistycznych placówki badawcze na polu historii nauki w Polsce powinny w większym stopniu przechodzić od przyczynkarskich i opisowych tematów do pogłębionych, problemowo ujmowanych tematów.

²⁰ Por. referat Yu. S. Voronkova na temat nauczania historii nauki i techniki.

²¹ J. Kant: dz. cyt.; W. Grębecka: dz. cyt.; L. Tringli: dz. cyt.

2) Równocześnie niezbędny jest wzrost roli placówek dokumentacyjnych na polu historii nauki i techniki, które powinny być ściślej powiązane merytorycznie z placówkami badawczymi.

3) Nowocześnie pojmowanych celów i zadań historii nauki nie da się realizować bez wejścia na wyższy szczebel integrowania badań z innymi dyscyplinami naukoznawczymi. Tylko ich wspólnym wysiłkiem można zmierzać do kształtowania teorii naukoznawczych i przesłanek dla aktualnej polityki naukowej oraz uczestniczyć w kształtowaniu wizji prognostycznych i prospektywnych dla dalszego rozwoju nauki.

4) Nowocześnie pojmowanych celów i zadań historii nauki nie można też należycie realizować bez dostatecznych postępów w modernizowaniu metod i technik badawczych.

5) Na tym tle rysują się też wielorakie potrzeby zmian w systemie organizacji historii nauki. Dotyczy to zwłaszcza znikomej roli międzynarodowych kontaktów naukowych w rozwoju badań i podnoszeniu kwalifikacji historyków nauki. Odnosi się to też do potrzeby wyboru platformy inspirowania szerszego współdziałania między historykami nauki z różnych ośrodków naukowych w kraju i historykami innych dziedzin kultury a badaczami, uprawiającymi inne dyscypliny naukoznawcze.

6) O słabej pozycji historii nauki w systemie nauki krajowej świadczy niewielka skala nauczania historii nauki (z wyjątkiem historii medycyny i farmacji). Celowe wydaje się przeto zanalizowanie przyczyn tego stanu, które mogą również tkwić w tradycyjnym sposobie uprawiania badań i wykładania historii nauki.

Eugeniusz Tomaszewski
Warszawa